

## SYGDOM & HYGIEJNE

### Personerne:

Lucifer – en djævel  
Eisenfresser - Soldat  
Grobrian - Soldat  
Dr. Martinus – Medicus i Ribe (læge)  
Marthe - Jordemoder  
Sophie Brun – Rig købmandsenke  
Ida Gyldenstjerne – Adelig dame  
Kirsten – Ida Gyldenstiernes tjenestepige  
Magda – Bondekone fra Seem  
Las Bøvl – Ida Gyldenstiernes tjener  
Bramming - Vægter  
Per Samsøe - Sømand  
Ole Anholt - Sømand  
Niels Harbo - Fisker  
Harald - Trommeslager

*Eisenfresser og Grobrian ligger (sidder) og sover på jorden. Marthe Jordemoder kommer gående. Hun standses af dr. Martinus.*

**Lucifer:** Nu skal vi ha' lidt skæg og ballade – og gøre lidt skade.

**Martinus:** Åh, Marthe Jordemoder.

**Marthe:** Guds fred, dr. Martinus.

**Martinus:** Hvorhen i sådan hast?

**Marthe:** Jeg kommer netop fra Hanne hr. Engelbrechtes, og nu skal jeg ned i en af boderne – ja, det er en af de fattige koner.

**Martinus:** Hvordan gik det hos præstens?

**Marthe:** Joh, det gik da.

**Martinus:** Og hun fulgte alle forskrifterne.

**Marthe:** Den stakkels kone var i en svær pine, men vi fik hende da til at læse sit Fadervor, og så satte vi hende i fødestolen, efter at jeg havde smurt hendes mave med hønsefedt. Men det var ligesom fødslen ikke ville gå i gang.

**Martinus:** Hvad gjorde hun så?

**Marthe:** Jeg gav hende en varm teglsten i hånden, og så fik hun en god gang peber i næsen. Så nøs hun, og det hjalp.

**Martinus:** Deri gjorde hun ret.

**Marthe:** Men da barnet var halvt født, gik det i stå. Jeg vidste ikke andet middel end at tænde op under Hanne med nogle høvlspåner og så ryge barnet ud med noget duemøg, som der står i forskrifterne.

**Martinus:** Ja, jeg har selv skrevet dem. Men så gik det vel også?

**Marthe:** Det gjorde det, men æh.....

**Martinus:** Men hvad?

**Marthe:** Om forladelse, dr. Martinus, men jeg må ned i boderne til den fattige kone.

**Martinus:** Men hvad?, spurgte jeg om.

**Marthe:** Den stakkels kone fik desværre atter kun en pige.

**Martinus:** Ak, den ulykkelige hr. Engelbrecht, dem har han jo allerede fire af! Og du fulgte forskrifterne til punkt og prikke.

**Marthe:** Ja, det forsikrer jeg doktoren om.

**Martinus:** Jeg ved snart ikke, hvad vi skal stille op med. Pak dig ned til de fattige! *(og Marthe løber)* Det er du bedst til. *(han ryster på hovedet)* Og nu skal det nok vise sig, at det denne gang bliver en velskabt dreng.

Sophie Bruun kommer. Doktoren bukker dybt.

**Martinus:** Bonjour madame.

**Sophie:** Guds fred, medicus. Hvordan står det til.

**Martinus:** Hvad skal jeg sige; fattigfolk yngler som rotter, og godtfolk, som nu stakkels hr. Engelbrecht, får kun.....Jah, men æh.....Det er dog en forfærdelig søle og ilde lugt i Ribe i dag.

**Sophie:** Åh, den er vel ikke værre end den plejer. Er præsten også syg?

**Martinus:** Præsten.....det æh....det vil sig....Jo, det er han. Jeg må hen til ham....han er meget syg....grimme sting i siden. Adieu madame *(og han farer væk)*

*Ida Gyldenstjerne og Kirsten kommer.*

**Ida:** Goddag madam Bruun.

**Sophie:** Velbyrdig frue *(og hun nejer)*

**Ida:** Hvad bringer hende på gaden?

**Sophie:** Jeg står såmænd bare og venter på Harald Trommeslager.

**Ida:** Nå, har hun nu igen noget nyt til salg.

**Sophie:** Det er jo det, vi købmænd lever af.

**Ida:** Man skulle tro folk, at folk her i Ribe lever af svin. Er det virkelig nødvendigt at have dem løbende i gaderne?

**Sophie:** Et sted skal de jo være. Desuden er de jo gode til at rydde op i skarnet.

**Kirsten:** Ja, Las Bøvl tømte lokumstønden i går, lige her hvor vi står.

**Ida:** Ti stille, din laptaske.

**Kirsten:** Det var fruhen selv, der sagde, han skulle.

**Ida:** *(stikker hende en lussing, og hun huler op)* Er du døv! Ind med sig!  
*(Kirsten forsvinder)*

**Sophie:** Sådan skal de have det..

**Ida:** Det er snart ikke til at have piger mere.

**Sophie:** Nej, jeg har tifold mere bøvl af mine piger end af mine skibe i søen. Men denne gang har hun nu lidt ret. Se, der er ikke mere skarn tilbage. Svinene har spist det.

**Ida:** Siger hun, at jeg beordrer min tjener til at tømme latrintønden på gaden!

**Sohie:** *(nejer og siger afsides: Det gør de jo alle sammen)* Velbyrdige frue, om forladelse. Jeg forsvarer blot byens svin.

**Ida:** *(peger på soldaterne)* Synes hun, de har fortjent det?

**Sophie:** *(forskrækket)* Gud, er de døde?

**Ida:** Ja, døddrukne. *(Ida går ud)*

Bondekonen Magda og Las Bøvl møder hinanden.

**Magda:** Gunstige herre?

**Las:** *(stikker hånden frem for at få en skilling)* Ja morlil, sig frem. Hvad er dit ærinde.

**Magda:** Gode herre, jeg er Magda fra Seem, blot en stakkels bondekone. Hav medlidenhed med mig. Vis barmhjertighed.

**Las:** Det er ikke så lidt, hun forlanger.

**Magda:** Jeg har hørt, at der er kommet en lærd læge til byen.

**Las:** Hvem har bundet dig det på ærmet?

**Magda:** Ak, nådige herre, sig mig hvor han bor.

**Las:** Det kommer til at koste dig en skilling.

**Magda:** *(gir ham en mønt)* I byfolk må være belagt med guld.

**Las:** Nå, så det tror du. Men nu har jeg ikke tid til at snakke med dig mere, farvel.

**Magda:** *(holder fast i ham)* Sig mig først, hvor lægen bor.

**Las:** Hvad fejler du.

**Magda:** Jeg er så svag.

**Las:** Det kan jeg nu ikke mærke. Giv slip!

**Magda:** Alle mine tænder falder ud.

**Las:** Det gør mine også.

**Magda:** Og jeg hoster sådan.

**Las:** Det samme gør jeg. Lige til jeg kaster op.

Wolle Godnat kommer.

Wolle: Haha, står du her og gantes med en gammel bondekone, haha.

(Magda slipper Las, som tager fat i Wolle.)

**Las:** Tag de ord i dig, din slambert. (de begynder at slås)

Vægter Bramming kommer og skiller dem ad.

**Bramming:** Hold straks fred eller I kommer på Rådhuset.

(Las løber væk)

**Magda:** Tyv tyv! Stop tyven! Han løb med min skilling!

**Bramming:** (som stadig har fat i Wolle stikker hånden frem) Så fly mig en, nu jeg har hjulpet hende.

**Magda:** Først hvis I viser mig vej til lægen.

**Bramming:** Skal du drive gæk med øvrigheden!

**Magda:** (gir ham en skilling) Ak, sig hvor lægen bor.

**Wolle:** Han bor ved siden af den lærde skole. Får jeg så også en skilling?

**Bramming:** Hold kæft, din stratenrøver. Nu skal du på rådhuset.

Per Samsøe og Ole Anholt kommer.

**Per:** Åh, hvor har jeg ondt i maven.

**Ole:** Og jeg har ondt i hovedet.

**Bramming:** Hold op med at skabe jer. I skulle prøve at have det som mig. Jeg er plaget af vinde.

**Per:** Jeg synes nok jeg kan lugte det.

**Wolle:** Det lugter bare af Ribe.

Niels Fisker kommer.

**Niels:** Åh, hvor har jeg dog ondt. Jeg har sting i siden, som stak man mig med tusinde knive.

Anne kommer og henvender sig til Niels.

**Anne:** Har du været på apoteket. *(han nikker)* Hvad fik du?

**Niels:** Ak, kære kone, her er en dekokt af enhjørningepulver og dødningeben.

**Anne:** Og det skulle hjælpe på min ørepine.

**Niels:** Ja, hjælper det ikke for det ene, så hjælper det for det andet.

Næsten alle er nu med, og alle klager sig.

*Lisbeth har gigt.*

*Ingeborg har diarre.*

*Kirsten har ondt i halsen.*

*Stance har forstuvet benet.*

*Susanne har susen for ørerne.*

*(eller hvad man nu kan finde på)*

De holder op med at klage sig, da Ole Anholt siger:

**Ole:** Himmel, man skulle tro pesten var over os.

**Magda:** Det er jo livsfarligt at bo i Ribe!

**Bramming:** Det er siden, det offentlige badehus blev lukket, fordi borgmesteren blev ræd for, at vi alle skulle få pokker.

*Dr. Martinus kommer tilbage.*

**Martinus:** Hvad er på færde?

**Niels:** Åh doktor..., her er stor farsot. Det er nok pesten.

**Wolle:** Nej, det er siden, de store grå rotter kom. De smitter som bare Fanden. De små sorte var bedre selskab.

**Martinus:** Nu er det vist på tide at komme i sikkerhed. Jeg tager til Fanø.

*(Han vil til at løbe)*

**Sophie:** Doktor, tøv lige en kende.

*Hr. Engelbrecht kommer kisteglad.*

**Sophie:** Det ser ud til, at stingene er forsvundne doktor.

**Engelbrecht:** Ønsk mig tillykke.

**Sophie:** Ja, I ser så glad ud.

**Engelbrecht:** Min hustru, Hanne, har lige skænket mig en sund og velskabt pige.

**Sophie:** Tillykke hr. pastor. *(til Martinus)* Sagde I ikke, at præsten havde sting i siden.

**Niels:** Nej, det er mig, der har sting. Stingene er mine.

*(Og alle de syge klager sig igen)*

**Martinus:** Ak, jeg ulykkelige!

**Magda:** Lad mig komme hjem til Seem.

**Lisbeth:** Hellige Guds moder, stå os bi!

*Harald trommeslager kommer.*

**Harald:** Hans majestæt kongen har bestemt, at det er forbudt at bede til jomfru Maria og andre helgener, samt at tænde lys for samme. Hos Sophie Bruun, salig Mads Peder Frisches, fås i dag akvavit, Livets Vand.

**Stance:** Og hvad skulle det gøre godt for?

**Sophie:** For alt.

**Niels:** Bedste madam, I har vel ikke en smagsprøve med.

**Sophie:** Vær så god Niels. *(hun rækker ham en lille flaske, og han drikker en mundfuld).*

**Niels:** *(brøler)* WHAAI, det smager jo som Helvedes rødglødende flammer.

**Sophie:** I København kalder de det også for brændevin.

**Bramming:** *(sparker de to soldater vågne)* Op med jer.  
*(de er temmelig forfjamskede, har ondt og klager sig)*  
Hvad har I drukket?

**Grobrian:** Ja, hvad var det nu, vi drak?

**Eisensfresser:** Aka, aka, aka – vit, vit, vit – bommelom eller sådan noget.

**Stance:** Det har vist ingen fremtid.

**Niels:** Huh, som det dog varmer. ....Jamen.....det gør sandelig godt.

**Sophie:** Den brændevin er vist kommet for at blive. Og det vænner de ribeborgere sig snart til.

**Lucifer:** Mennesket fødes  
og mennesket dør  
og går gennem livet som amatør.